

GENERALI 190 – AVAGY SZEMELVÉNYEK A BIZTOSÍTÁS TÖRTÉNETÉBŐL

Szerkesztő: Szijártó Melinda (kommunikációs szakértő, Generali Biztosító), melinda.szijarto@generali.com

ÖSSZEFOGLALÓ

Jelen cikk a Generali Csoport 190 éves jubileuma alkalmából készült biztosítástörténeti áttekintés. Az összeállítás döntően a Generali Biztosító által 1996-ban kiadott, a „Generali története a magyar biztosítási piacon” című munkájára támaszkodik. Azt gondoljuk azonban, hogy ez a gazdag anyag nemcsak számunkra, a Generali Biztosító munkatársai számára izgalmas olvasmány, így az alábbiakban megosztjuk a Biztosítás és Kockázat olvasóival is.

SUMMARY

This article is an overview of the history of insurance, made on the occasion of the 190-year anniversary of Generali Group. The compilation is mainly based on the work published by Generali Biztosító in 1996, entitled „Generali’s story on the Hungarian insurance market”. However, we believe that this rich material is an exciting reading not only for the staff of Generali Biztosító, but for anyone, so we share it below with the readers of Biztosítás és Kockázat.

Kulcsszavak: biztosítás, biztosítástörténet

Keywords: insurance, history of insurance

JEL: G22, N20

DOI: 10.18530/BK.2022.3-4.16

<http://dx.doi.org/10.18530/BK.2022.3-4.16>

Előszó

A nemzetközi Generali Csoport tavaly köszöntötte, magyar vállalatcsoportunk pedig idén ünnepli 190 éves jubileumát. Az 1831. december 26-án Triesztben alapított Generali története három évszázadon ível át, három évszázadon, amely során a modernitás formát öltött. A 190 év alatt megszerzett tudás, a tapasztalat és az üzleti kezdeményezések egyedülálló öröksége minden korban lehetővé tette a társaság számára, hogy hatékonyan kezelje a kihívásokat, és segítse közösségei jövőjét, nemcsak biztosítóként, hanem társadalmi innovátorként is, hogy élethosszig tartó partnerként állhasson ügyfelei, partnerei és munkatársai mellett.

A Generali évszázadokon átívelő története így egyben egy hosszú távú elkötelezettség a biztonságosabb és fenntarthatóbb jövő kialakításáért. Mi, a Generali munkatársai büszkék vagyunk erre az örökségre, amelyre alapozva tovább folytatjuk a munkát a következő 190 év fenntartható fejlődéséért.

Tartsanak velünk Önök is, ismerjék meg vállalatcsoportunk gazdag történetének néhány mozzanatát – melyek szorosan összeforrtak a biztosítás történetével.

Erdős Mihály
elnök-vezérigazgató
Generali Biztosító

Szemelvények a biztosítás történetéből

A biztosítás fogalma az ókori kereskedelem kialakulásával egyidőben jelent meg, mégpedig a hajózás területén, hiszen abban az időben tengerre szállni nem volt túlságosan biztonságos vállalkozás. Legelőször a görög hajótulajdonosok jöttek rá arra, hogy ha összeállnak és megosztják egymás között a károkat, akkor az egyes tulajdonosokra kisebb rész hárul. A görög hajótulajdonosok egyesülete, a Koinonia volt az első, mely ezen az alapon a hajózási károkat felosztás útján térítette meg.

Később ezt az elvet a szárazföldi szállításokra is kiterjesztették, hiszen az áruval megrakott teve- és számárhajcsárok sem érezhették magukat biztonságban a kis-ázsiai partok rablásból élő „kalózeitól”, de gyakran megesett az is, hogy az állatok dőltek ki a hosszú úton. Így aztán a hajcsárok is egyesületbe tömörültek, hogy kármegosztással enyhítsék a kockázatot. De nem csak a szállítmány- és vagyont biztosítás csíráit fedezhetjük fel ebben az időszakban.

Az ókori Rómában és provinciáiban már jelen voltak az életbiztosítások elemi formái is, például Lanuviumban, ebben az ősrégi latin városban fennmaradtak egy temetkezési egyet dokumentumai, de Erdélyben, Veres-patakon és az egykori Alburnusban is találtak hasonló utalásokat.

A későbbi népvándorlások nem kedveztek ezeknek a folyamatoknak, de már a középkor elején, amikor a kereskedelem ismét fellendült, s megkezdődött az iparosodás, a kereskedő és iparos céhek ismét szervezeti egységekbe tömörültek a tevékenységükkel kapcsolatos károk csökkentése érdekében. Nagy Károly idejéből például számos olyan dokumentum származik, melyekből arra lehet következtetni, hogy korábban már létezett tűz- és szállítmánybiztosítás.

A tengeri szállítmányozás bölcsője – előnyös földrajzi helyzete következtében – Olaszország volt. A XIV. században már üzletszerűen kötötték a tengeri szállítmánybiztosításokat, főleg Firenzében és Genovában, ahol 1369-ben törvényt alkottak a szállítmánybiztosítások rendszeresítésére.

A biztosítás nyújtotta előnyök olyan egyértelműek voltak, hogy gyors elterjedésük szinte magától értetődő volt. Spanyolországban 1435-ben született meg az a törvény, mely a biztosítási intézmények munkáját szabályozta. Gondoljunk csak bele: ez a törvény már biztosítási intézményekről beszél, éppúgy, mint az 1601-ben Angliában meghozott törvények, melyek egész biztosítási szabályrendszereket fogalmaztak meg.

Ezután gomba módra szaporodtak a biztosítók Svédországban, Németországban, Franciaországban. Növekvő népszerűségük miatt először 1710-ben Angliában jött létre az első állami kézben lévő biztosítási intézmény, ami nem tett jót a versenyképességének, lassú és bürokratikus volt, így rövidesen magánkézbe is adták. Az osztrák birodalom kissé lemaradt a felsorolt országok mögött. Az első biztosítási szabályozás egy hajózási törvény részeként 1803-ban született meg, majd 1811-ben létre jött az első tűzbiztosító intézet.

Tüzek Magyarországon

Hazánkban nem annyira a hajókárok, mint inkább a tüzkárok keltették fel a biztosítás iránti igényt. A XIII. században jelentek meg a kölcsönös segítséget nyújtó intézmények, céh- és bányapénztárak, valamint társadalmi formájában. Jóval később, a XVIII. század közepén az elzálogosított szepességi városokban tűzoltórendet és tűzpénztárakat állítottak fel. 1764-ben viszont már egy pozsonyi felirat sürgette egy komolyabb biztosító intézmény felállítását. Bizottságot hoztak létre, mely egy, a badeni biztosítóhoz hasonló intézet létrehozását tűzte ki céljául. Nem sokkal később Szabolcs vármegye fordult Mária Teréziához egy tűzbiztosító intézet megalakításának kérelmével. Sajnos azonban ezek a próbálkozások akkor még eredménytelenek maradtak. A legkitartóbbnak a visszatért szepességi városok bizonyultak, nekik sikerült 1772-ben egy kölcsönösségi alapon működő tűzvédelmi biztosító vállalkozást elindítani, mely – ha nem is túl sokáig – azért 20 évig talpon tudott maradni. A XVIII. század vége felé az életbiztosítások csírái is felbukkannak a dokumentumokban, megalakult ugyanis az Országos Budai Nyugdíjintézet.

A magyar polgárok azonban nem maradtak teljesen védelem nélkül hazai intézetek hiányában sem, hiszen az 1800-as évek első harmadában külföldi biztosítótársaságok, így több ausztriai is –

köztük a Felső-Ausztriai és Salzburgi Kölcsönös, az Osztrák Kölcsönös Tűzkárbiztosító Társulat, az Azienda Assicuratrice, az Első Osztrák Tűzbiztosító Társaság – működtek Magyarországon. Ez utóbbiakat Bécsből irányították, emiatt nemigen ismerték a helyi viszonyokat, s megfelelő képviseletük sem volt hazánkban, így tevékenységük a magyar lakosság számára meglehetősen nehézkes volt.

A felsoroltak erősítették az igényt hazai társaság alapítására, ám ez csak kisebb közösségeknek és csak rövidebb távon sikerült. Az első mai értelemben vett hazai biztosító, az 1807-ben Révkomáromban alapított császári és királyi szabadalmazott hajózási biztosító, melynek későbbi részvényesei közé tartozott gróf Széchenyi István, gróf Nádasdy Lipót és gróf Batthyány Kázmér is. Eleinte nagy lendülettel jelentős forgalmat bonyolítottak le, de fejlődésüknek hamar gátat vetett az a körülmény, hogy a gabona szállításával foglalkozó komáromi kikötő lemaradt a győrrivel szembeni versenyben, s egyre komolyabb gondokkal küszködött. A biztosító úgy próbálta ellensúlyozni a visszaesést, hogy az 1845-ös közgyűlésen döntést hoztak a tűzbiztosítás elindításáról, melyre külön társaságot alapítottak volna. Az 5000 részvényből azonban mindössze 45 db-ot jegyeztek le, így a tűzbiztosítás valójában sohasem indult el. A társaság 1854-ig tudta fenntartani működését. Ügyfelei közül mindazoknak, akik biztosításukat átvitték a Generalihoz, a trieszti biztosító magyarországi főügynöksége elismerte ezek folyamatosságát.

Egy „bátorságosító” intézet

Ez a trieszti biztosító megfelelt annak az igénynek, melyet Patacsich József „A Szabad Királyi Pest városának leírása” című munkájában 1831-ben így fogalmazott meg: „Igen kívánatos, hogy Pesten, ha nem is az egész országra, legalább a helybéli házakra s vagyonokra egy tűzbátorság intézet felállítatna.” Igaz ugyan, hogy Patacsich egyfajta önszegélyező közösségi egyletre gondolt, melyben „a házi birtokosok a tűz által okozandó veszedelmeknek elhárítására minden esztendőben egy bizonyos sommát öszvepótolnának, mely tulajdonok maradván, ha kár elő nem adván magát, kamatokat is hozhatna”.

A tény azonban mégiscsak az, hogy az első pesti s egyben magyarországi biztosítási intézetet a Generali hozta létre, amikor 1832. május 29-én Pest városa két legnagyobb adófizető polgárának egyikét, az akkori idők legnagyobb pénzügyleteinek lebonyolítóját, Malvieux Keresztély Józsefet főügynökének megnyerte, s ezt követően rövid időn belül ügynökséget hozott létre Szegeden, később pedig Eszéken és Fiumében.

A Generalit – teljes nevén a Trieszti Általános Biztosító Társulatot – 1831. december 26-án, rendkívül nagy összegű, 1 050 000 Ft alaptőkével hozták létre, amely lehetővé tette az igen gyors és látványos terjedést.

Trieszt, ez a forgalmas – akkor osztrák – kikötőváros, ez idő tájt a virágzó gazdasági fellendülés korát élte. A városban akkoriban mintegy 20 biztosítótársaság működött, de csaknem kizárólag tengeri és belföldi szállítmányokra kötöttek biztosítást. Európában éppen ekkor alakult a nagy

biztosítótársaságok sora, így Triesztben is felismerték, hogy megérett az idő az olyan intézetek létrehozására, melyek a biztosítás minden ágával foglalkoznak, és nemcsak Olaszországban, hanem külföldön is. Az Azienda Assicuratrice 1822-ben kezdte meg működését, tevékenységét a teljes Monarchiára kiterjesztve. A társaságot 1882-ben francia tőkével szervezték át, működése még megérte a 20. századot.

A Generali szintén azzal a küldetéssel kezdte meg tevékenységét, hogy szolgáltatásait minden biztosítási ágban és a határokon túl is kínálja. Így megalakulása után néhány hónappal már több mint 20 külföldi ügynökséggel rendelkezett.

Az alapító trieszti kereskedők, bankárok és egyéb gazdálkodók a frankfurti születésű Záhonyi Ritter Kristóf Jánost választották elnöké. Az ő testvére, Hektor Vilmos cége egyike volt a legnagyobbaknak az adriai kikötővárosban, de az 1820-as években már Pesten és Pozsonyban is jelentős üzleteket kötöttek. Eredményes tevékenységüket példázza, hogy a király Pozsonyban Ritter Kristóf János és fivére részére nemességet adott, és „41 284 Ft 47 krajcár becs. ár ellenében” nekik adományozta Záhony községet, innen tehát a nemesi előnév.

Záhonyi Ritter érdeme, hogy a vezetésével létrejött Generali megvalósította a programjába vett biztosítási tevékenység magyarországi kiterjesztését. Jó időben érkezett hazánkba, hiszen a hagyományos mezőgazdasági ágak: a növénytermelés és az állattenyésztés mellett megkezdődött a malomipar és a cukorgyártás nagyobb arányú fejlesztése, és beindult a hajózás is. A Generali biztosítási főügynöksége Malvicux Keresztély József Dorottya utca 10. szám alatti irodáiban rendezkedett be, s innen irányította bizományosi, szállítmányozási és bankügyleit. A Generali az első időkben a természeti adottságokat használta ki, így főként a dunai szállítmányozás- és a tűzbiztosítás lett a fő területe. A pesti főügynökség gyors és eredményes munkát végzett, megállta helyét a többi társaság között, s egyre nagyobb tekintélyt vívott ki magának „bátorságosító” intézetként.

Bereg és Temes megye is kérte a nádortól, hogy a Generalinál biztosíthassa épületeit, és maga Pest vármegye is a Generalinál biztosította ingatlanait. Nagy elismerés volt ez a Generalinak, de még fontosabb talán, hogy nemcsak a társaság jó hírneve erősödött általa, hanem a biztosítás iránti bizalom is növekedett hazánkban, ahol, mint a korábbiakból már kitűnhetett, a biztosítás nem eresztett még igazán gyökeret, inkább csak szűk körben terjedt.

A Generalit az sem tántorította el, hogy Magyarországon a korábbi, a XVIII. század végi élet- és nyugdíjbiztosítási kezdeményezések nem jártak sikerrel. Bevezette a halál, illetve elérés esetére szóló életbiztosítást, s bár hosszú időbe telt, de szívós munkával meghonosította azokat.

A társaság már ekkor is vállalkozott minden reálisnak tűnő biztosítási ötlet megvalósítására, bármilyen kockázatosnak tűnt is az. Hajlandó volt például a születendő leány számára olyan biztosítást kötni, melyből származó összeget majd húszéves korában vehet fel. Ez ma természetes, de akkoriban még rendkívüli merészségnek számított, ám ezzel az intézet hírneve tovább nőtt.

A magyarországi szeszélyes időjárás az idő tájt sem kímélte a mezőgazdasági termelőket. Sürgetésükre a Generali 1837-ben megkezdte a jégkár elleni biztosítást. Az igény olyan erős volt, hogy már a Generali előtt, 1832-ben a Milánói Kölcsönös Jégkárbiztosító Intézet hozzákezdett ennek a biztosítási ágának a bevezetéséhez. Első hirdetésük 1832. január 22-én jelent meg, de a másodikat már a Jégkárbiztosító Társaság Pest megyei ügynökségét átvevő Malvieux adta közre, aki néhány hónappal a Generali pesti főügynökségének átvétele után rögtön felvetette a társaságnak a jégkár elleni biztosítás bevezetésének szükségességét, melyet el is fogadtak.

A jégkárbiztosítás – ha lehet így fogalmazni – újabb sikert hozott a Generalinak. Ami érthető is, ha figyelembe vesszük, hogy a Generali volt az egyetlen biztosító, mely a jégverés elleni biztosítás esetében teljes kártérítést ígért és adott, míg a többiek a teljességet nem szavatolták. Ezt a stabilitást a részvénytársasági forma tette lehetővé a Generali számára, szemben a kölcsönös társaságok azon sajátosságával, hogy túl sok adott évi kár esetén arányosan csökkentették a kárkifizetések mértékét, vagy pótlólagos befizetést kértek a biztosítottaktól, akik egyben a társaság tulajdonosai is voltak.

A Generali szeretetadományozása

Mint már említettük, a Generali mindig is kezdeményező szerepet vállalt magára a különböző biztosítási ágazatokban. A versenyben gyorsaságával, megbízhatóságával és humánus ügyintézésével elől járt. Megtörtént, hogy egy hajó okozta hídrongálást a Generali még aznap helyreállíttatott a pesti Hajó-hídon. 1838 márciusában hatalmas árvíz pusztított Pesten: a Generali nemcsak a károkat térítette meg, hanem az elpusztult épületek és tárgyak biztosítására folyamatosan befizetett összegeket is visszajuttatta a károsultaknak. Rendkívüli mértékű károk esetében előfordult, hogy a Generali nemcsak a károkat fizette ki, hanem szeretetadományozást kezdeményezett a károsultak javára.

A társaság tudatában volt annak, hogy a név kötelez. Népszerűségét nemcsak arra használta fel, hogy a versenyben erősödjön, hanem arra is, hogy élére álljon olyan kezdeményezésnek, mely a biztosítás egésze számára hasznos.

Ennek első példája az az összefogás, mely a Kereskedelmi Testület tagjai számára könnyítette meg a szállítmánybiztosítást azzal, hogy az Első Osztrák Biztosító Társaság, az Azienda Assicuratrice és a Generali „...megállapodást létesítettek, mely szerint a biztosítási előírásoknak megfelelő... szállított árukat egyforma feltételek és díjtételek mellett fogják biztosítani.” A megállapodás együttbiztosítás formájában működött, bárkinél kötötte az ügyfél a biztosítást, a három társaság együtt vállalta a kockázatot.

A Generalit Magyarországon elsők között jegyző Malvieux, akinek érdemei vitathatatlanok a társaság hazai eredményeiben, 1841-ben visszavonult a biztosítási tevékenységtől. A továbbiakban kizárólag bankárként dolgozott: ő irányította az általa alapított Leszámítoló Bankot, illetve

alapítója és egyik vezetője lett a Pesti Kereskedelmi Banknak is. A Generali pesti főügynöksége élére a Kunewalder Testvérek cége lépett. Az átadásakor a pesti főügynökséghez már 82 ügynökség tartozott, a szegediekhez pedig 15.

A cég további fejlődésében nagy szerepe volt a Kunewalder Testvérek tisztességének és szorgalmának. Ezt Kossuth Lajos is elismerte, azzal, hogy a testvérek egyikét, Kunewalder Fülöpöt beválasztotta a Magyar Kereskedelmi Társaság háromtagú vizsgálóbizottságába, ahol egy kereskedelmi társaság ügyeit kellett vizsgálnia.

Bármilyen nehezen indult is az életbiztosítások szervezése, a Generali üzletmenetében ez időben már éppen az életbiztosításoké volt a vezető szerep.

Generali – a „haza oltárára”

Az életbiztosítások mellett keresetté váltak a szállítmánybiztosítások is. Gondot jelentett azonban a jégkár elleni biztosítás, mely bevezetésekor oly nagy mértékben hozzájárult a bizalom kivívásához. Időközben azonban jelentős verseny alakult ki ezen a téren a biztosítók között, melyben a Generali ekkoriban már azért nem akart részt venni, mert a belépő új biztosítók mozgó díjtételű és kártérítésű ajánlataikkal próbáltak betörni a piacra. A Jégverés Ellen Kölcsönösen Biztosító Egylet 1844-ben alakult (elnöke gróf Batthyány Lajos lett), és a két szövetkezetből álló társaság működése az egész országra kiterjedt. A károsultak az egyesület bevételeiből saját befizetésük arányában részesültek. Ha több volt a bevétel, többet kaptak, ha kevesebb volt, nekik is kevesebb jutott. Ezzel szemben a Generali kitarított hagyományos elve mellett, miszerint fix díjat kell kérni és fix kártérítést kell fizetni.

Az óvatosság indokoltnak bizonyult. Amikor a gyilkos verseny sok biztosítót térdre kényszerített, a Generali ismét visszatért az ágazat műveléséhez, továbbra is közmegegyezésnek örvendett ezen a területen. A Generali ugyanis azzal tűnt ki, hogy a károknak „mindég a biztosításkor felvett becsár és mennyiség mellett azonnali és tökéletes megtérítését biztosítja... egyedüli Társulat, mely megnyugtatja, hogy meghatározott biztosítási díj mellett biztos, tökéletes és azonnali kielégítést nyerendenek.” (Sátoraljaújhely közönségének elismerő nyilatkozata 1847-ből.)

A Generali 1840-es években elért eredményei és szilárd helyzete lehetővé tette, hogy hazánkban elsőként bevezesse a biztosítási ingyen évet, amely szerint előbb a 7., később pedig a 6. évben nem kellett biztosítási díjat fizetni. Mivel abban az időben a tűzbiztosítás díját a teljes tartamra, 6-7 évre fizették előre az ügyfelek, a biztosítási ingyénév a befizetendő díjak összegét csökkentette.

1847-ben, amikor már számos biztosítótársaság működött hazánkban, először – és nem utoljára – vetődött fel az államosítás és a kötelező biztosítás gondolata. Az év szeptemberére Weisz Bernát Ferenc ki is dolgozta a kötelező tűzbiztosításról szóló törvényjavaslatot, melyet a szaktanácsadói értekezlet jóváhagyott, és javasolta, hogy a tervezet kerüljön a november 7-én nyíló országgyűlés elé. Az országgyűlés azonban nem

tudott foglalkozni vele, előbb fontosabb ügyek foglalták le idejét, később a forradalom és szabadságharc küzdelmei sodorták félre a tervezetet.

A Generali ebben az időszakban eredményei megőrzésére törekedett: a szabadságharc forгатagában is teljesítette biztosítási kötelezettségeit. Ezzel nagymértékben hozzájárult ahhoz, hogy a biztosítás iránti bizalom ne rendülhessen meg. A főügynökség munkatársainak többsége támogatta a szabadságharcot; ezt tették a Kunewalder Testvérek is például azzal, hogy a Pesti Hírlap beszámolója szerint 1030 lat ezüstöt tettek a „haza oltárára”.

Összességében tehát megállapíthatjuk, hogy a biztosítás eszméjének a század első felében sok akadállyal kellett megküzdenie. Az általános fejlődés a Generali eredményessége ellenére is nehezen haladt. Ez a helyzet azonban a század ötvenes éveitől fokozatosan megváltozott. A szabadságharc leverése és a megtorlások után feleszmélő magyar társadalom, a magához térő és egyre jobban működő gazdaság ismét felerősítette a biztosítás iránti igényt is.

A Generali és a nemzeti vagyon

A Generali a társadalmi, gazdasági változásokat felismerve 1853-ben a mezőgazdasági általánydíjas biztosítás bevezetésével, az egy gazdasághoz tartozó felszerelések és egyéb javak, valamint a termények együttes biztosításával igyekezett újabb ügyfeleket nyerni.

1856-ban a Generali fennállásának 25. évfordulóján a pesti főügynökség hatáskörét kiterjesztették „egész Magyarországra, a szerb vajdaságra, a temesi bánásra, Tótországra (Eszék környékét hívták így akkoriban), a cs. kir. katonai őrvidekre és Erdélyre.” A pesti főügynökség alaptörvényét ezzel egyidőben a korábbi kétszeresére, 4 millió pengő forintra emelték.

Az életbiztosítások kötése is tovább emelkedett, jótékony hatást értek el ugyanis ezen a területen az 1852-ben bevezetett újítással, a nyereségrészesedéssel összekötött életbiztosítással. E szerint az életbiztosításokból származó nyereség 75%-át szétosztották a biztosítottak között, mégpedig „anélkül, hogy a társaság azokban az években, amidőn a mérleg veszteséggel zárulna, bármilyen kártérítést kívánna.” A Generalinak 1857-ben sikerült Rottenbiller Lipótot megnyernie a Kunewalder Testvérek mellé segítőül címzetetői minőségben. Rottenbiller 1843-tól Pest város alpolgármestere volt, majd 1848-ban főpolgármesterré választották, a szabadságharc leverése után azonban ebből a tisztségéből visszavonulni kényszerült. Rottenbiller Lipót alkotó szelleme és szociális érzeke nagy nyereséget jelentett a Generali számára. A társaság működését egészen 1860-ig segítette, amikor is ismét visszakerült a főpolgármesteri méltóságba.

Rottenbiller felkérése a Generali részéről éppen időben történt, hiszen az 1857-es év fordulatot hozott a hazai biztosítás történetében. Ekkor kezdődött meg ugyanis az Első Magyar Általános Biztosító szervezése. Alapítói között ott volt gróf Apponyi György, Deák Ferenc, báró Eötvös József, gróf Károlyi György, Fáy András és még sokan mások. A nemzeti ügyként induló vállalkozást persze az osztrák hatóságok sokféleképpen próbálták megakadályozni, tervük csak azért nem sikerülhetett, mert a magyar biztosító gondolata a hazai nemzeti sajtóban erős támogatásra talált. Többek között elhangzott az az érv is, hogy a külföldi biztosítók hasznukat,

mi több, az általuk beszedett díjakat a nemzeti vagyomból vonják el: „...egy külföldi társulatnál fizetett jutalmak úgy tekintendők, mint az országtól elvonottak, melyek a nemzeti forgalom javára soha többé nem szolgálnak”. (Kassa-Eperjesi Kundschaftsblatt). Erre az igaztalan és provinciális kihívásra a Generali higgadtan válaszolt, és bebizonyította, hogy a társaság az utolsó 5 év alatt a Magyarországon befizetett 1 975 043 Ft 3 krajcár tiszta bevételével szemben 2 067 317 Ft 18 krajcár kártérítést fizetett ki. A fenti vádak azonban újból és újból feléledtek. Egy 1864-s röpirat ugyan már valamelyest árnyaltabban fogalmazott, de mégis csak felmelegítette a régi vitát, mondván: „...a hazafi azonban ne feledje el, mily kívánatos saját hazájára nézve az országban újabb és újabb intézetek felállítása... ahelyett, hogy idegen intézetek, amelyek a pénzbeli haszonhajtó részt a hazán kívül emésztik föl, s alig fordítják legcsekélyebb részét is a hon javára.”

Nem váratott magára az ellenérv sem: „Az erkölcsi nyeresémen kívül van a biztosításnak még nemzetgazdasági oldala is. Első tekintetre ugyan úgy látszik, mintha a biztosító társulatok a nemzeti vagyont nem gyarapítják, hanem csupán megtartják azáltal, hogy az elemi csapások szomorú következtetéseit, amelyek egyeseket semmivé tennének, több vállakra osztván elviselhetőkké és alig érzékelhetőkké teszik. De ha meggondoljuk, hogy a biztosítás egyeseknél a takarékossgot és szorgalmat is elmozdítja, nyilvánvaló, hogy a biztosító társulatok a nemzeti vagyont gyarapítására hatályosan működnek”. A Generali ezekre az ismétlődő kihívásokra tettekkel felelt: nyereségét látványosan magyarországi javai bővítésére fordította.

Elérkezett az az idő, amikor a Kunewalder Testvérek is visszavonultak a pesti főügynökség vezetéséből. A társaság ekkor a saját kezébe vonta az irányítást, és két szakképzett tisztviselőjét Ellenberger Henriket és Krellowitz Róbertet állította az ügynökség élére, miközben a képviselőket vezérügynökség rangjára emelte. Ekkor ismét költözött a cég: a társaság a József nádor téren vásárolt házat, és ott rendezte be irodáit.

A Generali viszontbiztosítást köt

Az 1850-es évekre az egyre szaporodó társaságok között kiéleződött a verseny. Ez azonban nem zárta ki, hogy a biztosítótársaságok egy-egy csoportja között valamelyik területen ne született volna egyezség, akár kartell megállapodások formájában is. A 19. században és a 20. század elején ugyanis a kartellek megítélése sokkal kevésbé volt negatív, mint a 20. század második felétől kezdődően. Ez történt például a fejlődő gyáriparban, hiszen a gépek és berendezések, illetve az általuk előállított termékek már olyan hatalmas értéket képviseltek, melyek biztosítását egy intézet nem volt képes egyedül vállalni.

Ezért jött létre a gyári viszontbiztosítás, a kockázat megosztását és a díjak szakszerű megállapítását elősegítő Concordat, melynek első szerződését 1858. július 5-én a Generali, az Azienda, az Első Osztrák, a Riunione, a Nouva és a Lipcsei Biztosító írták alá.

Mint a korábbiakból kitűnik, a múlt század hatvanas éveire a gazdaság – ha lassan is – de növekedésnek indult. Fejlődött a mezőgazdasági termékek feldolgozása, a kereskedelem, a

közlekedés. Mindez magával hozta a pénzforgalom bővülésének szükségességét, így sorra alakultak a hitelintézetek, a takarékpénztárak, a bankok. Ez a struktúra pedig életre hívta a gazdaság belső irányításához nélkülözhetetlen intézményeket is: az ipartestületeket, az ipari és kereskedelmi kamarákat, majd 1864-ben létrejött a Budapesti Áru- és Értéktőzsde is, ez utóbbi azonban nem minden előzmény nélkül. Az árutőzsde létesítését már 1860-ban (mintegy felülről) császári pátens, leirat szorgalmazta. A magyar gazdasági élet vezető személyiségei azonban nem voltak hajlandók csupán az árutőzsde egyoldalú keretei közé beszorítani a pesti, sőt az egész magyarországi gazdasági életet. Négy évbe telt, míg a gazdasági vezetők – köztük a tőzsde felügyelőbizottságába beválasztott Malvieux – elérték, hogy áru- és értéktőzsde alakuljon. (Külön érdekesség, a tőzsde csaknem egy évtizedig abban az épületben – a Lloyd palotában – működött, melyet később, 1911-ben éppen a Generali vásárolt meg).

A gazdaság lendületének az 1867-es kiegyezés újabb lökést adott. A létrejött Osztrák-Magyar Monarchiában kialakuló munkamegosztás, a növekvő magyar mezőgazdasági termelés és a hozzá kapcsolódó élelmiszer- és feldolgozóipar bővülése más iparágak, valamint a közlekedés, a kereskedelem és a pénzügyek korábrinál is nagyobb léptékű fejlődését is elindította. A gazdasági életnek azonban volt egy igazán gyenge pontja, mégpedig a tőkeszegénység. Ellentmondásos helyzet alakult ki ezáltal, mert a befektetések gyengesége nem segítette ugyan a gazdasági gyarapodást, de javára vált a biztosítási tevékenységnek: alapvető igénygé vált legalább az elemi erővel szembeni biztosítási védelem. Szinte biztosítási láz tört ki: több tucat biztosító alakult egymás után, közülük azonban csak néhánynak sikerült a fennmaradás. Megszűnt például a kizárólag városi tűzbiztosítással foglalkozó Buda-Pesti Kölcsönös Biztosító Egyesület, amely a pénzt elgádzálokodta, és így üzletállományát 1870-ben átadta a Generalinak. De az újak közül megmaradt a Phönix, a londoni tőzsde megállapítójáról elnevezett The Gresham, majd később a nagy francia biztosítók közül a Foncière. A korábbi nagyok közül a Generali is csak úgy tudta megállni a helyét a versenyben, hogy korszerűsítette szervezetét, és kiépítette hálózatát az egész országban. Versenyképességéhez azonban az az elve is hozzájárult, hogy a vállalt kockázatnak megfelelő díjat kért, de a kártérítési kötelezettségének is mindig ennek arányában tett eleget. Aránytalanul kis díjtételekkel könnyű becsalogatni az ügyfelet, a kártérítés kifizetése azonban ilyenkor csődöt hozhat magával. Mindebből következett, hogy a Generali forgalma jelentősen megnövekedett. A József nádor téri irodák már szűknek bizonyultak, ezért a társaság 1876-ban újabb irodaépületeket vásárolt a Dorottya utcában.

Az 1870-es évek közepén ismét megkísérelték a biztosítás államosítását. A törekvés hívei könnyen és jól boldoguló kereskedelmi vállalkozást láttak a biztosító intézetekben. Noha a felfogás ellen sokan szót emeltek, az államosítás mégsem emiatt bukott meg, hanem azért, mert a tőke és tapasztalat nélkül gomba módra szaporodó kis biztosítók bukása még az államosítás híveit is eltántorította, olyannyira, hogy nemcsak az államosításból nem lett semmi, hanem még az állami ellenőrzést is beszüntették. 1875-ben a biztosító intézetek létesítését törvénycikk szabályozta. Az állam szerepét e folyamatban a cégbíróságok vették át, törvény csupán a cégalapítás és cégbejegyzés, a biztosítási alapok és a díjtartalék képzésének elveit és főbb módjait írta elő.

A Generali chomage biztosítása

A Generali ezekben az években eredeti céljának megfelelően a mezőgazdaság területén fejlesztette tovább biztosítási rendszerét. 1878-ban tökéletesítette mezőgazdasági átalánybiztosítását. Ez lényegében egyszerűsítést és kedvezőbb díjfeltételeket jelentett.

Egy évvel később a társaság újabb fontos lépést tett: kidolgozta és bevezette a chomage biztosítást, mely szerint külön díj ellenében nemcsak a tűzkárokat térítette meg, hanem a tűzkár miatt elmaradt tiszta jövedelmet is. A fejlődő városokban és ipartelepeken a gyárosok ezt nemigen vették igénybe, de mivel ez a biztosítási mód a háztulajdonosok számára jelentős előnyökkel járt, a módzat mégis meghonosodott. Ezekben az években egyébként több kiemelkedő kár – például az 1876-os kolozsvári tűzvész, az 1879-es tiszai árvíz vagy 1880-ban a budapesti hengermalom leégése – rótt magas terheket a társaságra, és ismét ráirányította a lakosság figyelmét az elemi károk elleni védekezésre.

A magyarországi vezérügynökség ügyvezetője Rott József lett, aki nagy jelentőséget tulajdonított az ügynöki hálózat szakszerű kiépítésének, és sokat is tett érte. Külön főügynökséget létesítettek a Budapesten és környékén élő biztosítottak ügyeinek intézésére. Rott József vezetése alatt szélesedtek a Generali kapcsolatai a társadalom különböző köreivel. Ő volt az, aki 1881-ben a társaság megbízásából részt vett az újságírók nyugdíjintézetének alapításában, s mint az alapítvány megbízottja, a Generalit képviselte a nyugdíjintézet vezetőségében.

Az 1873-as és az 1882-es válság után a gazdasági élet helyreállt. A nyolcvanas évek elején 25 biztosító intézet működött, közülük négy tönkrement; az egyik legnagyobb, az Aziende átalakult és a Phönix keretében dolgozott tovább. A Generali vagyona ez idő tájt tovább növekedett. A magyarországi biztosítási üzletekből szerzett hasznát azonban ekkor sem vitte ki az országból, hanem itt fektette be. 1881-ben a Magyar Leszámítoló és Pénzváltó Bankkal együtt megalapította a Magyar Általános Takarékpénztár Részvénytársaságot kétféle millió korona alaptőkével. Az elnök Korizmic László lett, első alelnöke pedig a Generali trieszti igazgatóság tagja, Giuseppe Morpurgo. Igazgatósági tagjai között voltak a magyar gazdasági és politikai élet kiváló képviselői, és ebbe a testületbe választották be Jókai Mórt is. 1882-ben került a Generali trieszti igazgatóságába Hegedűs Sándor neves közgazdász, aki kereskedelmi miniszteri kinevezéséig igen eredményesen látta el feladatát e magas rangú testületben.

Az újításra mindig vállalkozó Generali ekkor újabb piacokat kezdett feltérképezni. Az ipar és a közlekedés fejlődésével sajnálatos módon együtt járó balesetek számának növekedése arra indította, hogy kiterjessze tevékenységét. 1882-ben ezért alapította meg az Első Osztrák Általános Baleset Ellen Biztosító Társaságot.

Az előbb csak Ausztriában működő leányvállalat a Generali budapesti vezérügynökségének segítségével azonban még abban az évben megkezdte működését Magyarországon is. A Generali több mint fél évszázados, egyre bővülő, mégis szolid és tisztességes tevékenysége alapján a magyar kormány 1883-ban elsőként a Generali számára engedélyezte a magyar címer használatát.

Az 1880-as évek közepén bekövetkezett átmeneti gazdasági pangás ismét felvetette azt a tévhitet, hogy a biztosítók csak „kereső vállalatok”, s a biztosítás hasznát vagy legalábbis annak egy részét az államnak kellene megkapnia. Újból felerősödött az állami biztosítási monopólium törvényi keretek közötti megszerzésének javaslata, amelynek ellensúlyozásaként az állam a nagy biztosítóknál viszontbiztosítana. Ebben a vitában a magánbiztosítók mellett egyik leghatékonyabb érvet azok a biztosítók tették le, amelyek nyilvánosságra hozták mérlegadataikat az 1885. évi országos kiállításon. A Generali szereplését ezen a kiállításon a Gazdasági Lapok 1885. június 12-i száma részletesen ismertette. „A magyarországi biztosítás statisztikájának beható és részletes tanulmányát nyújtja az Assicurazioni Generali az általa kiállított grafikai ábrákban. ...Helyesen cselekedett az intézet amidőn a kiállításon részt vett, helyesen azért, mert ez azon intézet, melytől várható volt a legtöbb és legérdekesebb adat, miután legrégebben is, immár több, mint fél évszázadon át működik nálunk.”

Jókai Mór a Generaliban

Korizmic László 1887-ben elhunyt. Helyére a Generali saját trieszti igazgatótanácsába Jókai Mórt választotta be. Jókai ekkor népszerűsége csúcspontján állt. A társaságban betöltött magas pozíciója ennek ellenére nem csupán formalitás volt.

A komáromi születésű Jókai már az ötvenes években számontartotta és nagyra becsülte a Generalit, mint az 1854-ben megszűnt Révkomáromi Biztosító ügyfelei számára folyamatos átlépést nyújtó intézményt. Regényeiben sokszor megemlítette a társaságot, évtizedekkel a vezetésbe történt beavatkozása előtt is.

A biztosítás témája műveiben többször is visszatért, népszerűsítve a biztosítás eszméjét és egyben a Generalit is. A lélekidomár című regényének egyik része szinte teljesen egy életbiztosítási kötvényen alapul, megadva ezzel a bonyodalom alapját és a megoldást is. Így azután természetes volt, hogy amikor 1899-ben méltatlan és igazságtalan támadás érte a Generalit, arra Jókai felelt meg a tőle megszokott színvonalon és visszafogott stílusban.

Az ismétlődő tiszai árvizek hatására a Közlekedési Minisztériumban újból a kötelező biztosítás tervén kezdtek el dolgozni, de végül is, mivel a szakvélemények a tervet az államra nézve terhesnek és túl kockázatosnak mutatták be, az elképzelést ezúttal is elvetették. Kiújultak a viták a jégkár elleni biztosítás területén is, mivel a csekély díjbevétel szemben a jégkár hatalmas veszteségeket okoztak. A Generali ekkor sem kívánt meghátrálni, a többi biztosítóval ellentétben nem a szövetkezeti vagy kölcsönösségi formát választotta, pedig ez lett volna a könnyebb megoldás. 1890-ben inkább megalapította a Magyar Jég és Viszontbiztosító Részvénytársaságot, melynek elnöke a gazdasági életben működő Hegedűs Sándor volt.

Magyarországon 1895-ben 37 biztosító tevékenykedett. Közülük 12 magyar, a többi külföldi társaságok magyarországi képviselőiként vagy fiókjaként jegyezték. Három évvel később a társaságok száma már 49-re nőtt, közülük 17 volt hazai, 32 pedig külföldi.

Majd 1896-ban ismét váltás történt a vezetésben: a társaság központja a magyarországi vezérigénység képviselőivel Poór Jakabot és Steinhardt Emilt bízta meg. A szigorú kockázatbírálás elvét valló Poór Jakab nehéz időkben és helyzetekben is jól képviselte a Generali érdekeit. Ezekben az években a Generali újabb biztosítási lehetőségeket kínált fel a polgárok számára: 1895-ben bevezették az útipoggyász-biztosítást, 1899-ben pedig a betörés elleni biztosítást. A Generali elismertségét és tekintélyét mi sem bizonyítja jobban annál, hogy az uralkodó család is a társaságnál biztosította összes Magyarországon lévő épületét, gyárát, terményeit, teljes leltárkészletét, míg a jég elleni biztosításai a Magyar Jégnél voltak. A 12 millió koronáról szóló kötvény 164 lapból állt. A királyi cselédséget, a Generali Leányintézeténél, a Balesetnél biztosították, s ugyancsak a Balesetnél kötött biztosítást Liechtenstein János herceg is összes alkalmazottjára.

Jókai Mór és a Generali - Katona Csaba írása

Megszokott dolog a 21. században, hogy a piacon sikeres cégek reklámmembereket alkalmaznak. Vagyis, a cég profiljához, szakmaiságához szorosan nem feltétlen kötődő, ám közismert, sőt népszerű, emellett közhiteles személyiségek adják a nevüket, arcukat a cég szolgáltatásait, termékeit bemutató reklámokhoz, egyáltalán a tevékenységéhez. Sokan vélik úgy, hogy mindez a modern világ, a gyors információáramlásra épülő jelen korunk egyfajta vívmánya. Ám a klasszikus kapitalizmus fénykorában, Magyarországon a 19. század utolsó harmadában ez már korántsem számított szokatlan dolognak. Természetes tehát, hogy ezzel az eszközzel élt a Generali Biztosító is, amelynek nem más volt a magyarországi kirkatembere, mint a korszak legnevesebb és legolvasottabb írója, a maga korában elképzelhetetlenül népszerű Jókai Mór.

Jókairól persze nehéz elképzelni, hogy érdemben foglalkozott volna a biztosítási szakma bármely szegmensével, bár tény, hogy nem volt számára ismeretlen az üzleti élet. 1881-től az akkor Magyarországhoz tartozó Fiumében (ma: Rijeka, Horvátország) alapított Adria Magyar Tengerhajózási Rt. igazgatósági tagja, nem titkoltan marketingcéllal, bár az is szerepet játszhatott ebben, hogy az író a kormánypárt befolyásos országgyűlési képviselője is volt. Mindezek ellenére azonban sokszor küzdött pénziánnal, amit megkeresett, nem igazán volt képes beosztani, megfelelően kezelni.

1887-ban azonban lehetőség adódott arra, hogy Jókai és a Generali között kialakuljon egy olyan szoros kapcsolat, amelyet ma úgy neveznénk: win-win szituáció. Akadt Jókai közvetlen környezetében egy olyan ember, akinek a nevét ma a legtöbben már nem ismerik, pedig kiváló gazdasági szakemberről beszélünk. A Kolozsváron székely lófő családban született Hegedüs Sándor pályája csúcán, 1899 és 1902 között a kereskedelemügyi miniszteri posztot is betöltötte, Jókait azonban jóval régebről ismerte, sőt családi kötelék fűzte hozzá. 1871-ben ugyanis elvette feleségül Jókai testvérének, Károlynak a leányát, Jókay Jolánt, aki idővel maga is ismert írónővé vált. Hegedüs és Jókai kapcsolata azonban még régebbre

nyúlt, a fiatalabb férfi ugyanis a Jókai által szerkesztett Hon című lap állandó szerzője volt a közgazdasági rovatnál 1868-tól. Későbbi feleségét épp az író otthonában mutatták be neki.

Jókai Mórral bensőséges viszonyt ápolt, így Hegedüs tisztában volt azzal, hogy az írónak pénzre van szüksége. Ahogy Mikszáth Kálmán fogalmazott: „A Jókai családot szerencsésen egészítette ki Hegedüs Sándor. Jókai a levegőben járt, Hegedüs a földön lépkedett, és pedig gyorsan előre. Jókai szórta a pénzt, Hegedüs gyűjtötte. Éles esze volt, vasszorgalma és száz keze.” Amikor 1887-ben Korizmics László, a kiváló agrárpolitikus, a Generali igazgatóságának magyarországi tagja elhunyt, Hegedüs Sándor, aki maga is járatos volt a biztosító berkeiben, hiszen az igazgatóság tanácsosa volt, felvetette a gondolatot, hogy mi lenne, ha Jókai lépne az elhunyt helyébe. Az ötletet tett követte, és Jókai elfoglalta a posztot, természetesen megfelelő javadalmazás fejében. Így lett az ismert íróból a Generali Biztosító igazgatóságának tagja.

A neki juttatott pénzért pedig megdolgozott, ami alatt nem pusztán az értendő, hogy részt vett az üléseken. Hogy része volt-e a megállapodásnak, vagy nem, de ösztönözték rá, vagy egész egyszerűen belső készletre tette, ma már nem tudjuk megmondani, bár, mint lentebb lesz róla szó, bizonyos jelek arról árulkodnak, hogy utóbbi esettel érdemes számolni. Ám az bizonyos, hogy Jókai írásaiban újra és újra felbukkant vagy megnevezve, vagy csak egyértelmű utalás szintjén a Generali. Mivel munkái rendkívül olvasottak voltak, ezzel kétségkívül erőteljes reklámot nyújtott a biztosítónak.

Mindez leghatározottabban az 1888-ban megjelent A lélekidomár című munkájában érhető tetten. A méregkeverő című fejezetben nevesíti a biztosítót, mégpedig egy abszolút pozitív megközelítésben, hiszen az ügyfelet meglepetésként éri a cég fizetési szándéka egy öngyilkosságot követően: „A trieszti Generali biztosítóintézet kerestette fel hivatalosan, azzal a megszólítással, hogy vegye fel az intézet pénztáránál a felesége halálával esedékes kétszázezer forintot, a halál napjától számított 4%-os kamatokkal. Lándory azt felelte vissza a Generalinak, hogy neki nincs birtokában semmiféle biztosítási polizse. Erre a Generali megint azzal replikázott, hogy akár van az úrnak polizse, akár nincs a kezében, a biztosítási kötvény a társaságnál be van jegyezve, a pénzt fizetik. A biztosított összeg öngyilkosság esetében is kifizetetik, ha az életbiztosítás a halálest előtt három évvel kötött, s ha az illető három éven keresztül fizette a biztosítási díjat.” Különösen pikánsá teszi a fenti sorokat, hogy Jókai a művét akkor jelentette meg, amikor a Generali bevezette a fentieket, vagyis, hogy három évvel az öngyilkosság előtt kötött életbiztosítás érvényes. Ez volt talán a leginkább megfogható direkt marketing Jókainál.

Ugyancsak konkrétan bukkan fel a cég neve a De kár megvénülni című írásban is (Mírrha. A heroikus kúra c. fejezet), amelynek egyik szereplőjéről kiderül, hogy „az Assicurazioni Generali ügynöke is volt, s a leánya értesítése után kész tervet hozott”.

Mindezen példák aligha hatnak meglepetés gyanánt, annál érdekesebb azonban azzal szembesülni, hogy Jókai már azelőtt is írt a Generaliról regényeiben, hogy az igazgatóság tagja lett volna. Ennek oka pedig vélhetően az, hogy a komáromi születésű Jókai tisztában volt vele, hogy az 1854-ben felszámolt, 1807-ben alapított Révkomáromi Biztosító ügyfeleit a Generali vette át. Ez pedig felkelthette, majd megerősíthette szimpátiáját a biztosítás intézménye, valamint konkrétan a trieszti biztosító iránt.

Bárhogy is volt, látnivaló, hogy Jókai Mór busásan meg szolgálta a honoráriumát. Ékes példája ez a korabeli művészeti elit, egyúttal a celebvilág (hiszen Jókai mai fogalmaink szerint annak is része volt), valamint a piac meghatározó szereplője, a Generali Biztosító gyümölcsöző együttműködésének, amely egészen 1904-ig tartott. Nevezetesen Jókai haláláig.

A Generalit éltetik a harangok

A huszadik század elején már 54 biztosító dolgozott hazánkban, noha igen eltérő színvonalon. Az első évtizedben például több mint egy tucat ment tönkre, de újak léptek a helyükre. Ebben az évtizedben alapozták meg a biztosítás elméletét és gyakorlatát elméleti jellegű munkákkal és oktatással. 1908-ban készült el a magyar halandósági táblázat, mely 21 társaság adatait tartalmazta. (Érdekesképpen jegyezzük meg, hogy gróf Széchenyi István, a „nemzet mindenese” az 1850-es évek táján saját gyűjtőmunkája alapján készített már egy magyarországi halandósági táblázatot.) Ekkor került be a gazdasági népiskolák tanterveibe a biztosítás ismertetése. A Budapesti Kereskedelmi Akadémia szaktanfolyamot indított fiatal biztosítási szakemberek képzésére, és előkészítette őket a biztosítással kapcsolatos tudományos igényű munkára. A Generali a témával összefüggésben pályadíjakat írt ki, a biztosítás számítási alapismereteiről a főiskolai oktatás számára német nyelvű könyvet adott ki.

A társaság szerteágazó tevékenységéből a bankügyletek sem maradtak ki: újabb takarékpénztárt alapítottak Győrött a Magyar Általános Takarékpénztárral együtt, majd 1904-ben a Generali részt vett a Magyar Telepítő és Parcellázó Bank alapításában, azzal a céllal, hogy erősítse a mezőgazdasági biztosításban betöltött hagyományos szerepet. 1909-ben ugyancsak a Magyar Általános Takarékpénztárral együtt vett részt a Magyar Általános Bizalmibank Rt. (a későbbi Magyar Általános Bank) megalapításában. Ez a bank az ipari és kereskedelmi pénzügyek lebonyolítását végezte „bizalmas megbízottként” az alapítók számára.

Néhány újabb, szokatlan biztosítási forma is került ekkoriban a Generali „termékpalettájára”, például a harangok törés és repedés elleni biztosítása vagy a vízvezetékek törésével kapcsolatos károk biztosítása. De nemcsak az ilyen ritkaságnak számító eseményekre kiterjedő figyelemmel növelte az ügyfeleknek a társaság iránti bizalmát, hanem azzal is, hogy például 1913-tól kezdődően az életbiztosítások kockázatbírálását nem kötötte többé orvosi vizsgálathoz. 1907-ben bevezette a nyugdíjbiztosítást, és ezzel megkísérelte az egyes társadalmi rétegek számára pótolni az akkor még nem létező Nyugdíjintézetet, bővítette a betörés elleni biztosítások körét, majd 1908-ban a gyári kötelekhez tartozó többi biztosító intézettel együtt megújította a gyártulajdonosok chomage biztosítását.

A Generali azzal, hogy az Európai Áru- és Útipoggyász Biztosító Társaságot is érdekkörébe vonta, erőteljesebbé tette jelenlétét a közlekedésbiztosítás területén. 1909-től részt vállalt az autóbiztosításban, ugyanis átvette az Autó Szavatossági Biztosító Rt.-t, és e célra megalapította a Minerva Általános Biztosító Rt.-t, melynek igazgatóságába beválasztották a Gyáripárosok Országos Szövetségének igazgatóját, Hegedűs Lórántot. A 600 000 korona alaptőkével rendelkező Minerva baleset- és óvadékbiztosítást is folytatott, illetve az autóbiztosításon kívül kötött szavatossági és kezességi biztosításokat, és vállalta a visszautasított kivándorlók biztosítását, de foglalkozott versenylovak és telivérek, valamint drágább tenyészállatok biztosításával is. (Ez utóbbit a rossz üzleti eredmények miatt nemsokára beszüntette.)

A Generali munkatársainak összlétszáma 1907 márciusában 15 562 fő volt, közülük 400 tisztviselő, 100 főügynök és 4560 alügynök bonyolította a magyarországi üzleteket. A budapesti

intézet ez idő tájt a Generali magyarországi igazgatóságaként működött, irodái összesen öt épületben foglaltak helyet a Dorottya utcában, a Mária Valéria utcában és az Eötvös téren. A Generali 1911-ben a Kereskedelmi Testületől megvásárolta a Ferencz József (ma Roosevelt) téren álló Lloyd palotát, mely hosszú évtizedeken át – egészen a második világháborúban történt pusztulásáig – a társaság magyarországi otthonául szolgált. Az uralkodóház továbbra sem vált meg a Generalitól, a társasággal kötött életbiztosítást Habsburg Károly, az Osztrák-Magyar Monarchia császára és királya 1918-ban.

Az első világháború előtti időszakban a biztosítótársaságok – még a legnagyobbak is – viszonylag új problémával találták szembe magukat. Egyre gyakoribbá váltak a biztosítási csalások (önbetörés, öngyújtogatás stb.), ezek kivédéséhez segítséget kaptak a belügyi szervektől és a városi önkormányzatoktól is. Gyorsan felismerték, hogy a biztosítótársaságok összefogása lehet a legeredményesebb. A szállítmány- és az életbiztosítások területén a Generali játszotta a kezdeményező szerepet azzal a megállapodással, melyet az Ankerral kötött arról, hogy egymás ügyfeleit nem veszik át.

A Generali a háborúban

Az első világháború alatt a biztosítások száma lényegesen visszaesett. Elsőként a francia és az angol kormány tiltotta meg a polgárainak, hogy a szemben álló országok biztosítóinál fizetéseket teljesítsenek. A központi hatalmak hasonló intézkedéssel válaszoltak. Állami felügyelet alá helyezték az ellenséges országok náluk működő biztosító intézeteit, így a The Greshamet, a Lloydst; a North British pedig átadta üzetét a Providentiának, és kivonult Magyarországról. Ugyanakkor öt új biztosító jelent meg, köztük a fióként nyitott Hollandi Életbiztosító Társaság és a német Securitas tűzbiztosító. A hazai intézetek száma 1917-ben a Turul Biztosítóval és a Kisbirtokosok Biztosító Intézetével gyarapodott.

A háború alatt a kormány a katonai szolgálatra bevonultak díjtarozásaira halasztást engedélyezett olyan formában, hogy a díjhátralékot a katonai szolgálat után négy egyenlő részben lehetett törleszteni. A biztosítási intézetek háborús életbiztosítási módozatokat vezettek be, és a hadi szolgálat esetére is azonnal érvényes biztosításokat fogadtak el, a már bevonultak biztosítását pedig kiterjesztették a háborús veszélyre. Minden erőfeszítés ellenére azonban a biztosítások száma a háború alatt nagyon visszaesett; lecsökkent a polgári szállítás is, és mivelhogy a balesetbiztosítás nem terjedt ki a hadikockázatra, ez a módozat csaknem teljesen megszűnt. Ugyanakkor a biztosítók részt vettek a hadikölcsönök jegyzésében, és megnyitották a biztosító intézetek közös hadikórházát. A Generali átengedte egyik budapesti épületének emeletét hadikórház számára, és 100 000 koronás alapítványt létesített a háborúban megrokkant katonák segélyezésére.

A fegyverszünet megkötése után a Károlyi-kormány az új biztosítók bejegyzését és a régiak új üzletalapítását egyaránt kormányengedélyhez kötötte. 1919 februárjában a biztosítók megalapították a Biztosító Intézetek Országos Szövetségét (BIOSZ), amelyhez 63 biztosító csatlakozott. A Károlyi-kormány a szövetséget a biztosító intézetekkel együtt az 1919.

március 19-i XXIX. néptörvényével állami felügyelet alá akarta vonni. Ezt azonban már nem tudta végrehajtani. A március 21-én kikiáltott Tanácsköztársaság 25. számú rendeletével „szocializálta” a biztosítókat. Ezt követően a biztosító intézeteket a pénzügyi népbiztosok által kinevezett – és a biztosítók tisztviselői közül kiválasztott – megbízottak irányították. E megbízottak munkáját pedig szintén biztosítós tisztviselőkből választott direktórium ellenőrizte. Ez a direktórium négy és fél hónapos működése alatt szinte teljesen megbénította a magánbiztosítást. A Tanácsköztársaság leverése után a biztosítók élére visszatértek a régi vezetők, kivéve a Generalit, amelynek élére Poór Jakab halála miatt új vezetőket neveztek ki Lugos János, Ehrenteil Lajos és Rada Dezső személyében.

Az első világháború utáni békeszerződésekkel, az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlásával a trieszti anyaintézet olasz fennhatóság alá került. A húszas évek elején az ország a háború következményeit nyögte: a zilált gazdaság és az infláció a biztosítókat is nehéz helyzetbe hozta, amit még az is fokozott, hogy újabb és újabb cégek alakultak, minthogy az alapításhoz előírt 20 000 koronát a pénz gyors elértéktelenedése miatt könnyen elő lehetett teremteni. Az inflációs időköt gyilkos verseny jellemezte. Olyan, ma is ismert helyzet állt elő, hogy a biztosítást kötni kívánók egy része valutában szerette volna biztosítani magát és a vagyont, ezt azonban a korabeli törvények a hazai intézetek számára nem engedték meg. Az igény kielégítésére ezért Magyarországon be nem jegyzett társaságok jelentek meg, melyek hajlandóak voltak valuta biztosításokat kötni. Mivel költségük kisebb volt, felelősségük is alig, ráadásul nem vettek részt az ország gazdasági gondjainak viselésében sem, jelentős haszonra tettek szert, a felhalmozott valutát pedig kivitték az országból. E visszás helyzetet az oldotta meg, hogy 1924 januárjában előbb a tűzbiztosításban, majd az év nyarán már minden módozatban engedélyezték a valutában történő biztosítást a hazai biztosítók számára is.

Ebben az időszakban a biztosítás egyéb területein is dúlt a tisztességtelen konkurenciaharc. Külföldi és tiszavirág életű hazai biztosítók felelőtlen ígéretésekkel, az ügyfelek elcsábításával veszélyeztették a nagy és biztos alapokkal rendelkező biztosítók működését.

A régi cégeknek végül sikerült elérniük, hogy 1923-ban rendeleti úton megalakulhatott a Biztosító Magánvállalatok Magyar Királyi Állami Felügyeleti Hatósága, illetve a BIOSZ keretei között egy-egy ágazatra díjegyvezményeket kötöttek az egyes társaságok.

Az 1920-as években sorban jöttek létre a különböző ágazatokra vonatkozó egyezmények, adminisztrációjukat az Egyezményes Iroda látta el. 1923-ban és 1925-ben a tűzbiztosítási, 1930-ban az életbiztosítási egyezmény született meg. Egy-egy ágazati kartellhez több egyezmény is tartozott, mint például tarifaegyezmény, egymás szerződéseinek kikapcsolási tilalmáról szóló egyezmény stb.

Néhány év átmeneti javulás következett a gazdasági életben, főként a mezőgazdaságban, de 1928-tól ismét megtorpant a gazdasági fejlődés, csökkent a lakosság fogyasztása, s az ezt követő alacsonyabb árak labilis helyzetet teremtettek. Mindez hátrányosan hatott a

biztosításra is. A biztosítási üzletág számára fontos tisztviselők és értelmiségiek vásárlóereje meglepően legyengült, ami azzal a következménnyel járt, hogy számos biztosítótársaság a válság ideje alatt csődbe ment és megszűnt, illetve összeolvadt erősebb társával. A Generali ebben a helyzetben is jól állta a versenyt, de leányintézete, a Magyar Jég veszteségesé vált, ezért 1936-ban a társaság átvette ügyleteit. Ugyanebben az évben a Generalihoz került a Közép-Európai Szállítvány- és Viszontbiztosító Rt. is E társaság részvényeinek 96 százalékát vásárolta meg a Generali, majd leányintézeteként működtette tovább. 1930-ban a Közép-Európai Szállítvány- és Viszontbiztosító Rt. magába olvasztotta testvérintézetét, a Minerva Általános Biztosító Részvénytársaságot, mely ezután Közép-Európai Minerva Általános Biztosító Részvénytársaságként folytatta működését felemelt alaptőkével. Kezelési és óvadékbiztosítási ágazatait lopás, hűtlen kezelés, sikkasztás elleni biztosításokkal bővítette ki.

A Generalinak a húszas években mindenekelőtt azzal sikerült megőriznie vezető szerepét a biztosítási életben, hogy minden területen a korábbiaknál kedvezőbb feltételeket kínált. Ismét lényeges újításokkal állt elő: például az életbiztosításban 1927-ben bevezette a műteti költségkezdvezményt, melynek az volt a lényege, hogy sebészeti ellátás esetén a műtéthez szükséges összeget a kötvény mindenkori értékének erejéig az intézet kamatmentesen biztosította. Ezekben az években alakult meg a Providentia Biztosító Részvénytársaság, ekkor jött hazánkba a Fiumei Biztosító és Viszontbiztosító, illetve erősödött meg a Phönix, a Foncière és mások. 1932-ben a Generali alaptőkéjét 120 000 000 lírára emelték, a magyarországi üzletek részére pedig 100 000 pengő állt a társaság rendelkezésére.

Az 1928 és 1933 közötti gazdasági világválság hazánkban is erősen meghatározta a biztosítás ügyét. Csökkent a biztosítás iránti kereslet, és főleg az életbiztosítások esetében gyakorivá vált a törlés. Ebben a folyamatban további nagy csapást jelentett a nyugati valuták leértékelése 1934-ben, mivel a gazdasági válság alatt az életbiztosítások 75 százalékát dollárban kötötték.

A gazdasági világválság után lassú felélénkülés következett, a biztosításban azonban ez alig volt érzékelhető. Az új kötések száma csak 1934-ben indult emelkedésnek, így végre a díjbevételek is növekedni kezdtek. A háborús konjunktúra következtében az 1939-es esztendőben a növekedés a 30 százalékot is elérte. A tűz-, a jég- és az életbiztosításokban azonban még csak megközelíteni sem tudták az 1930-as szintet. (1930-ban 77 millió pengő volt az éves díjbevétel, 1938-ban ellenben csak 61 millió pengő.)

Ennek ellenére a Generali ebben az időszakban is a legtöbb módozatot művelő intézetek közé tartozott, forgalmát és vagyont tekintve a Magyarországon működő intézetek között az utolsó békeévben a harmadik helyen állt.

1936-ban megbukott az osztrák Phönix biztosító. Magyarországi életbiztosítási állományának a lebonyolítására rendeletileg létrehozták az Unitas biztosítót (teljes nevén az Unitas Phönix Magyarországi Életbiztosításait Lebonyolító Rt.-t), melynek tulajdonosai a legnagyobb biztosítótársaságok, így köztük a Generali is, voltak. A Phönix bukása megrázta az

egész biztosítási ágazatot, és mély válságot okozott. E válság és az utána következő konszolidációs folyamat alapvető változásokat hozott: számos biztosító megszűnt, így jelentős üzletállomány került más társaságok kezébe.

A második világháborút megelőző bécsi döntések nyomán, illetve a háború során visszakerült területek bővítették a biztosítási piacot. Ezt a lehetőséget a belföldi társaságok használták ki (számuk 1939-ben 25), mivel az érintett biztosítási állományokat kizárólag ők kapták meg, a külföldi biztosítókat (számuk 1939-ben 24) ebből kizárták. A háború alatt a biztosítási díjtételek értelemszerűen emelkedtek. A Generali a növekvő bevételeit ezekben az években ingatlanokba fektette. Csak Budapesten 15 értékes házzal rendelkezett, ezek közül a Duna-parton és a Dorottya utcában álló pompás épületek voltak a legkiemelkedőbbek, mint például a Ferencz József téri. Az 1944. március 19-i német megszállást követően hazánk is háborús hadszíntérré vált.

A háborús pusztítás nem kerülte el a biztosítótársaságok székházait, bérházait, értékpapírjait, bankköveteléseit és egyéb értékeit sem. Az 1946. évi Magyar Gazdasági Évkönyv számítása szerint a biztosítók háborús veszteségei 193 millió pengőre rúgtak. Kiégett és elpusztult a Generali Dorottya utcai épületsora is, benne nemcsak a Generali, hanem a Közép-Európai és Minerva Biztosító értékei, köztük pótolhatatlan irattárak. Megsemmisült a Biztosítótársaságok Jégkárfelvételi Irodájának és az Egyezményes Biztosítótársaságok Leszámoló Irodájának központi irattára is, benne a Goldzicher Károly műegyetemi tanár által gyűjtött több ezer kötetes statisztikai és matematikai könyvtár, vele a biztosítást tudományos igénnyel megalapozó és a tudományoknak a biztosítással kapcsolatos elméleteinek írásos feldolgozása is. (Ez az oka többek között annak, hogy biztosítástörténeti ismereteink az 1930-as évektől kezdve meglehetősen hiányosak.)

A háború után a Generali a volt Phönix biztosító Mária Valéria (ma Apáczai Csere János) utcai irodahelyiségeiben kezdte meg működését. A társaság a béke első perceitől kezdve közreműködött a Biztosító Intézetek Országos Szövetségének újraélesztésében: képviselői már az első tanácsülésen ott voltak. A Szövetség 20 magyar és 14 külföldi biztosítót tömörített, és már 1945. június 21-én megállapodást kötött a Gyáriparosok Országos Szövetségével a gyári biztosítások felújításáról.

1945 nyarán megkezdődtek a kötések a baleset- és szavatossági biztosítások és az üvegbiztosítások területén. A lendületet azonban a gyors infláció hamar letörte. Az inflációs időszakra az volt a legjellemzőbb, hogy a biztosítási szerződések újra és újra elértéktelenedtek, ezért azokat folyamatosan értékállóvá kellett tenni.

Az 1949. augusztus 1-jével bevezetett stabil forint megteremtette a biztosítás feltételeit. Rövid idő alatt eredményes munka kezdődött, amelyet azonban ekkor az államosítás folyamata szakított meg.

A bankok államosításával egyidejűleg állami kézbe kerültek azok a hazai biztosítótársaságok is, melyekben a bankoknak legalább 20 százalékos részesedésük volt. A Generali mint ellenséges olasz érdekeltség a háború után a szovjet tulajdonú Közép Európai Biztosító (KEBIRT) része lett. Ez az intézmény 1952-ben olvadt be az Állami Biztosítóba, melyet 1949 nyarán, január elseji visszamenőleges hatállyal hoztak létre.

Ettől kezdve a történet közismert: az államosítást követően csaknem 40 éven keresztül egyedül az Állami Biztosító működött Magyarországon a biztosítások teljes körében. A magyar

állam monopolrendszerű biztosítási struktúrát hozott létre. Ez kétségkívül megfelelt a korabeli gazdasági élet körülményeinek, melyből a verseny fogalmát törölték. A fejlődés azonban törvényszerűen meghaladta ezt a gazdasági berendezkedést. Az 1980-as években az állami biztosítási monopóliumot végül a kétszintű bankrendszer kialakításával fokozatosan kezdték megszüntetni. 1986. július 1-jén, a piacosság jegyében az Állami Biztosító állományát megosztva két új állami biztosító intézet alakult: az új Állami Biztosító és a Hungária Biztosító 3-3 milliárd forint alaptőkével. Ezt követően mindkét biztosító leányvállalatot hozott létre: a Állami Biztosító az Atlasz Utazási Biztosító Rt.-t (részvényesei voltak még az IBUSZ, a MÁV és az OKHB), míg a Hungária Biztosító a Garancia Biztosító Rt.-t, melybe az Országos Takarékpénztárt is bevonta. Még ebben az évben létrejött az Állami Biztosításfelügyelet. A két, immár egymással versengő társaság megjelenése egyben azt is jelentette, hogy az árazást elkezdték átalakítani, a casco termék esetében a Hungária Biztosítónak meg kellett dupláznia az árat, hogy a veszteségséget megszüntessék.

Visszatérés a magyar piacra

1989-ben a Generali volt az első biztosító, amely leányvállalat alapítását kezdeményezte egy volt szocialista országban. Az 1989. május 25-én alapított ÁB-Generali Budapest Biztosító Rt. részvényeinek 40 százaléka került a társaság tulajdonába. 1991. október 1-jén – már Generali Budapest Biztosító Rt. néven – a társaság 100 százalékban a Generali Csoport tulajdona lett. 1993-ra lényegében befejeződött az üzleti és igazgatási hálózat kiépítése. Hat igazgatóság irányítása alatt mintegy 50 hálózati egység állt az ügyfelek szolgálatában.

Az ÁB Generali tevékenysége 1990. január 1-jén, az Aranykéz utcai „székházban” indult meg 35 munkatárssal, Dr. Vágó Zsolt vezérigazgató irányításával, majd 1992-ben a vezérigazgatóság a Kuny Domokos utcába költözött. Még ebben az évben megkezdődött a Teréz körüli székház építése, melyet 1995 végén, a Providencia Osztrák-Magyar biztosítóval közösen vehettek birtokba a munkatársak.

A Providencia Osztrák-Magyar Biztosító Rt.-t 1989-ben alapították. A zöldmezős beruhásként létrehozott társaság egyedülálló dinamizmussal fejlődött, és szokatlanul rövid idő, 5 év alatt már nyereségesen működött. 1991-ben már 6 területi igazgatósággal, országos hálózattal és 791 munkatárssal állt az ügyfelek rendelkezésére, és a hazai piacon működő 11 biztosító között immáron a 3. helyen állt. A társaság ebben az évben került a Generali Csoport tulajdonába.

A Providencia Osztrák-Magyar Biztosító humánerőforrás politikájának egyik fő gondolata volt, hogy biztosítási előélettel nem rendelkező fiatal szakembereket nyertek meg a biztosítás és a Providencia ügyének. A munka Harald Mayer-Rönne vezetésével kezdődött meg, 267 munkatárssal a Medicor-székházban. Az építkezést vezérigazgatóként Dr. Pálvolgyi Mátyás folytatta, aki 1995-től 2011-ig irányította a Generali magyarországi tevékenységét.

A biztosítási piac a rendszerváltás idején

A rendszerváltás idején számos biztosítási társaság alakult, 1990-ben már 9 biztosító működött, így szükség volt egy szakmai érdekvédelmi közösségre: ebben az évben megalakult a Magyar Biztosítók Szövetsége. A hazai biztosítási piac története pedig ezen a ponton lett igazán változatos. Annak idején 1 milliárd forint volt a cégalapításhoz szükséges alaptőke, ezt hazai vállalkozók nem tudták volna biztosítani, így külföldi befektetők érkeztek a piacra.

A biztosítók növekvő száma felértékelte a Szövetség szerepét. A korábbi háromfős létszám akkor kezdett fejlődni, amikor a nyugati biztosítóintézetek mintájára bizonyos kárrendezési feladatokat is ellátott már a MABISZ, például a kgfb Zöldkártya Rendszer nemzeti iroda szerepét. Ekkor már nemcsak pezsgett, de berobbant a piac. Megkezdődött a tudatos ügyfélszegmentáció is.

Erős verseny alakult ki, és az egyre sűrűsödő piacon a társaságok arra törekedtek, hogy az ügyfeleknek az igényeikhez és a lehetőségeikhez leginkább illeszkedő termékeket értekesítsenek. Így a kínálat is egyre bővült: megjelentek a unit-linked biztosítások, az első eurós termékek, bővült a kockázati biztosítások köre, és az ügyfeleket csábító marketingakciók tárháza is egyre színesebb lett. 1997. január 1-jén megalakult az önálló, Generali Csoporthoz tartozó Európai Utazási Biztosító Zrt.: egy jól körülhatárolható ügyfélszegmentum speciális igényeire kínálva személyre szabott megoldásokat.

1999. április 30-án, egy hosszú szinergiafolyamat végén, a hazai biztosítási szektor első fúziójával a Generali Budapest Biztosító Rt. és a Providencia Biztosító Rt. egyesült, Generali-Providencia Biztosító Rt. néven létrehozva a magyar biztosítási szektor második legnagyobb szereplőjét. A társaság neve 2014-ben változott meg Generali Biztosító Zrt.-re.

A 2000-es években liberalizálttá vált a gépjármű-biztosítás, a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítás valódi piaci termék lett, sokkal több szereplő lépett be erre a területre, megjelentek többek között azok az alkuszcégek, amelyeknél már az interneten lehetett összehasonlítani az árakat. Ez nagy kihívást jelentett a piacvezetőknek. Többek között erre a kihívásra válaszul alapította meg a Generali hazánk első direktbiztosítóját, a Genertel Biztosítót.

Az ezredforduló után hihetetlen sebességgel változott a technika, az azelőtt kézzel végzett feladatokat gépek vették át. Sok folyamatot digitalizáltak a biztosítók is, megjelentek az önkiszolgáló folyamatok, a különböző applikációk.

Az embert a biztosítási szektorban azonban semmi nem pótolhatja. A szakma pedig továbbra is hihetetlen lehetőségek előtt áll, elég csak a nyugdíj- és egészségbiztosításokra vagy a naponta megjelenő új technikai „kütyük” által generált újabb és újabb igényekre gondolni.

Generali, a globális piacok meghatározó szereplője

A 2021-ben már 190 éves fennállását ünneplő Generali a világ egyik meghatározó biztosítási és vagyongazdálkodó vállalata, mely a jövőben tovább kívánja erősíteni szerepét Európában, bővíteni

szeretné jelenlétét az ázsiai piacokon, és folytatja azon ambíciója megvalósítását, hogy élethosszig tartó partnerként álljon valamennyi ügyfele mellett: a vállalatcsoport 50 országban közel 75 ezer munkavállalójával dolgozik 67 millió ügyfele kiszolgálásán.

A Generali 190. évfordulója egy különleges évre, a háború utáni időszak legsúlyosabb válságát követő fellendülés évére esett. A tavalyi évben elindított EnterPRIZE pályázat a kis- és középvállalkozások fenntartható gazdasági kilábalását, megújítását hivatott támogatni. A jubileum fontos eseménye volt Velence ikonikus épületének a Procuratie Vecchie palotának a megnyitása is: a Szent Márk tér arculatát meghatározó csodálatos épület 500 év után először nyitotta meg kapuit a nagyközönség előtt. A megújult külső mellett az épület új küldetését is kapott: a Generali globális közösségi mozgalmának, a The Human Safety Net programnak a székhelyéül szolgál.

A Generali gazdag örökségére, hihetetlen szakmai tapasztalatára, munkatársai és értékesítő partnerei elhivatottságára, új „Élethosszig tartó partnerség 24: a növekedés motorja” stratégiájára építve készen áll arra, hogy tovább folytassa jövőbe vezető utazását, hogy a kiemelkedő pénzügyi teljesítmény, a lehető legjobb ügyfélművelés mellett még pozitívabb társadalmi és környezeti hatást gyakorolhasson.

Mi, a Generali közössége büszkék vagyunk rá, hogy hazánkban több mint 1 000 000 ügyfelünket segítjük élethosszig tartó partnerként, hogy életük és álmaik megővésével biztonságosabb és fenntarthatóbb jövőt építhessenek.

IRODALOMJEGYZÉK

- Vaktor Ferenc: A Triesti általános biztosító társulat (Assicurazioni Generali) és a biztosítási intézmény 100 éves története Magyarországon, Budapest (1931.)
 Aubrecht Ilona, Géher Ferenc, Kornidesz Mihály, Martinez Judit, Szamay Ilona (szerk.): A Generali története a magyar biztosítási piacon (1996.)
 MABISZ: Egy ősi iparág évszázados hazai története.
<https://mabisz.hu/ketreszes-dokumentumfilmet-keszitett-a-magyar-biztositok-szovetsege-a-hazai-biztositasi-piac-torteneterol-amely-a-gazdasagtorteneti-kutatasok-mellett-az-adott-korszak-kulcsszereploivel-keszitett-inte/> Letöltés: 2022.10.18.